

Integrace uprchlíků na trhu práce a v bydlení

7. vlna výzkumu Hlas Ukrajinců – listopad 2023

Kateřina Šafářová, Michael Škvrňák, Daniel Prokop,
Michal Kunc

18. 12. 2023

PAQ
RESEARCH

Obsah reportu

Téma	Strana
<u>Práce</u>	6
<u>Bydlení</u>	15
<u>Příjmy a chudoba</u>	20
<u>Znalost češtiny</u>	25
<u>Plán návratu</u>	31

O projektu

Hlas Ukrajinců

Výzkum a jeho účel

Tento report popisuje aktuální situaci a dlouhodobý vývoj v pracovní aktivitě, bydlení, příjmech a znalosti češtiny ukrajinských uprchlíků v Česku. Je součástí sedmé vlny reprezentativního longitudinálního výzkumu Hlas Ukrajinců zaměřeného na integraci ukrajinských uprchlíků, který mapuje také vzdělávání a integraci ukrajinských dětí.

Realizátoři a partneři

Výzkum realizuje PAQ Research, z. ú. (obsah a zpracování výstupů) ve spolupráci se Sociologickým ústavem AV ČR, v.v.i. (sběr dat). Výzkum podpořil UNICEF ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR (dále MPSV).

Vzorek a reprezentativita

Ve výzkumu je celkem **N=1202 domácností**, ve kterých žije celkem **N=3133 uprchlíků z Ukrajiny**. Z toho 871 domácností se účastnilo i dotazníkového šetření v červnu 2023. Dotazování probíhalo **od 23. 10. do 7. 11. 2023**. Analýza pracovní aktivity se týká všech uprchlíků starších 17 let, kteří v tomto sběru pracovali, nebo byli nezaměstnaní, **N=1089**, tuto skupinu nazýváme jako **ekonomicky aktivní**.

Výzkum reprezentuje postoje a zkušenosti lidí z Ukrajiny, kteří do Česka přišli od února 2022 do dubna 2023 a stále v Česku zůstávají. Vzorek je reprezentativní z hlediska i) kraje bydliště v rámci České republiky, ii) vzdělání, iii) měsíce příjezdu domácnosti do ČR, iv) kombinace věku a pohlaví jednotlivých členů domácnosti v rámci krajů.

Reprezentativita je zajištěna kombinací náhodného stratifikovaného výběru (oslovení náhodně vybraných kontaktů v rámci mikroregionů ČR) a následným vážením dat, aby struktura výběrového souboru odpovídala statistikám z dat Ministerstva vnitra ČR (CIS).

Přesto má vzorek limitace, především může nereprezentovat uprchlíky, kteří nežádali o humanitární dávku a ty, kteří přicestovali až po dubnu 2023 (dle CIS tvořili uprchlíci, kteří získali první dočasnou ochranou v dubnu až září 2023 12 % z celkové populace uprchlíků v ČR).

Statistická odchylka pro celý vzorek (N≈3800) je ±1,5 p. b. pro výroky s četností 50 % a ±0,7 p. b. pro výroky s četností 5 %. Pro částečný vzorek N≈800 je to ±3,5 p. b. pro četnost 50 % a ±1,5 p. b. pro četnost 5 %. Součet výroků v grafech nemusí vždy odpovídat 100 % z důvodu zaokrouhlení jednotlivých výroků na jednotky procent.

Sběr dat

Výzkum probíhá online dotazováním na panelu uprchlíků z Ukrajiny, který provozuje Sociologický ústav AV ČR (SOÚ AV ČR). Panel vznikl ve spolupráci s MPSV, které během 2 censů pracovní aktivity žadatelů o humanitární dávku (v červnu a v listopadu 2022), a přitom oslovilo domácnosti uprchlíků s možností participovat ve výzkumech SOÚ AV ČR (v červnu a v listopadu 2022). Účast ve výzkumech je anonymní a honorovaná (s možností převodu odměn na charitu), identita respondentů byla během rekrutace panelu ověřována telefonicky.

Dosud proběhlo 7 vln výzkumu, a to:

1. v červnu 2022 (bydlení, čeština),
2. v srpnu 2022 (práce, příjmy, čeština),
3. v září 2022 (zdraví),
4. v prosinci 2022 (vzdělávání, práce, bydlení, příjmy, čeština),
5. v březnu 2023 (vzdělávání, práce, bydlení, příjmy, čeština),
6. v červnu 2023 (vzdělávání, práce, bydlení, příjmy, čeština, integrace),
7. vlna v listopadu 2023 (vzdělávání, práce, bydlení, příjmy, čeština, integrace).

V této zprávě srovnáváme výsledky sedmé vlny s výsledky z předešlých vln, vždy podle tématu.

Hlavní zjištění výzkumu

Aktuální stav integrace ukrajinských uprchlíků

Práci v Česku má už 72 % ekonomicky aktivních uprchlíků.

Pracovní aktivita v čase kontinuálně roste. Při pohledu na změny mezi červnem a listopadem letošního roku začalo pracovat 19 % uprchlíků, 8 % v Česku během tohoto období naopak pracovat přestalo (část z nich pracuje na dálku na Ukrajině). 30 % změnilo objem práce (19 % pracuje víc, 11 % méně). Všechny údaje k práci se vztahují pouze k ekonomicky aktivní populaci, do níž řadíme všechny uprchlíky starší 17 let, kteří aktuálně pracují v ČR či na Ukrajině (včetně pracujících: studentů, důchodců, osob na mateřské/rodičovské dovolené; podnikajících), nebo jsou nezaměstnaní, neřadíme do ní naopak nepracující studenty, nepracující důchodce a nepracující pečující o děti do 3 let). Ekonomicky aktivních uprchlíků podle této definice je v dospělé populaci 86 %. Z ekonomicky aktivních pracuje celkem 79 % (72 % v ČR a 7 % pouze na Ukrajině).

U domácností s příjmem HUD v červnu není častější snížení počtu hodin práce nebo ukončení práce ve snaze snížit si příjem a HUD zachovat, je u nich ale častější začátek práce.

... 61 % uprchlíků ale stále pracuje pod svou kvalifikací.

Při porovnání jejich aktuální práce v Česku a předchozího povolání na Ukrajině. Podíl uprchlíků pracujících výrazně v nižší kvalifikaci se v čase nesnižuje, podíl uprchlíků pracujících výrazně pod svou kvalifikací je nyní dokonce vyšší než v srpnu 2022. Častěji pracují pod svou kvalifikací lidé starší 40 let, uprchlíci s horší znalostí češtiny, ženy (65 % žen pracuje pod svou kvalifikací, oproti 53 % mužů pracujících pod svou kvalifikací) a uprchlíci, kteří začali nově pracovat.

... a 58 % má značně překerní práci.

Oproti červnu 2023, kdy jsme míru prekarizace zjišťovali poprvé, jde o mírné zhoršení. Je částečně taženo nově pracujícími uprchlíky, kteří uvádějí výrazně častěji, že nemají nárok na dovolenou (33 % vs. průměr 17 %), nebo, že za ně zaměstnavatel neplatí zdravotní pojištění (26 % vs. 17 % průměr). Roste tedy především nedostatek právní a sociální ochrany.

Z dat vyplývá, že ti, kdo pobírali v červnu HUD a již dříve pracovali, nepřešli častěji do více prekarizované práce typické pro šedou ekonomiku ve snaze si HUD udržet. Ti nově pracující ze skupiny s HUD v červnu 2023 (příčemž většina nově pracujících je ze skupiny, jejíž

domácnost HUD pobírala) však mají častěji překerní práci. Ta může být vykonávána z nouze a nemožnosti najít si v daný moment lepší práci nebo ve snaze si HUD udržet.

Už 70 % uprchlíků bydlí v nájmu.

V červnu to byla jen polovina (49 %). Za vysokým nárůstem nájmu stojí především přesun uprchlíků ze solidárních domácností. Stát od července letošního roku přestal těmto domácnostem vyplácet příspěvky, což se odrazilo v tom, že velká část uprchlíků začala za toto bydlení platit (alespoň z části) a uzavřela s těmito vlastníky nemovitostí nájemní smlouvy. 16 % uprchlíků zůstává na ubytovnách (a v dalších ubytovacích zařízeních). Zcela bezplatně bydlí 7 % uprchlíků, což je dosud nejnižší číslo.

Už jen 36 % domácností čerpá humanitární dávku (HUD).

Oproti červnu letošního roku jede o pokles o 20 procentních bodů. Jde o důsledek nárůstu pracovní aktivity a celkového úbytku vyplácení humanitárních dávek od července ve spojitosti se změnami v Lex Ukrajina V.

57 % uprchlíků žije pod hranicí efektivní příjmové chudoby.

57 % uprchlíků nadále žije pod hranicí tzv. efektivní chudoby (chudoby, kdy se do celkových příjmů započítává u uprchlíků bydlících zdarma hodnota tohoto bydlení). Je to stejný podíl jako letos v červnu, přičemž mírně vzrostl podíl uprchlíků nejvíce ohrožených chudobou. To, že se celkový podíl uprchlíků v příjmové chudobě nezvýšil v době, kdy klesl podíl vyplácených HUD a podíl uprchlíků ubytovaných bezplatně ve státním humanitárním ubytování, je pozitivní v tom smyslu, že se části uprchlíků podařilo finančně osamostatnit. 6 z 10 jich je ale stále ve velmi špatné situaci. Mezi Čechy trpí příjmovou chudobou 1 z 10.

Růst znalosti češtiny zpomalil.

Aktuálně se domluví česky v běžných situacích 47 % uprchlíků (v červnu to bylo 43 %). A dalších 35 % rozumí jednodušším větám. Velký rozdíl ve znalostech češtiny je u uprchlíků v závislosti na době příchodu do ČR. Z těch, kdo přišli od února do května 2022, se domluví 52 %, zatímco z těch, kdo přišli od června 2022 do dubna 2023 se domluví pouze 32 %. Hlavními bariérami pro účast na kurzech češtiny je nedostatek času, nedostatek financí a nutnost pečovat o dítě/děti.

Doporučení vycházející z hlavních zjištění výzkumu

Návazná doporučení pro integraci uprchlíků v ČR

Integrace Ukrajinců na pracovní trh

- **Omezit motivaci k ilegální práci skrze započítávání do rozhodného příjmu pro zisk humanitární dávky jen 70 % pracovních příjmů domácnosti.** V současném systému kdy se do výpočtu výše HUD počítají příjmy ze 100 %, domácnost při navýšení pracovního příjmu o 1 Kč přichází o 1 Kč na dávce, a přitom jí nestoupá příjem. To demotivuje od navýšování legálních pracovních příjmů, za což stát platí v redukci daní a odvodů. Systém započítávání jen části pracovního příjmu tuto demotivaci částečně řeší, a i proto je používán v dávkách hmotné nouze pro české občany.
- Posílit asistenci na pracovním trhu s cílem pomoci najít všem **Ukrajincům stabilní zaměstnání, které odpovídá jejich kvalifikaci a nenese rysy prekarizace a špatných pracovních podmínek.** Informovat uprchlíky o možnostech rekvalifikačních kurzů a rozšiřovat jejich nabídku.
- **Rozšiřovat nabídku kurzů češtiny,** které mohou být nabízené zaměstnavatelům a žadatelům o práci přes úřad práce. Dostatečně informovat uprchlíky o těchto kurzech a dalších možnostech jazykového vzdělávání. **Motivovat zaměstnavatele, aby ukrajinským zaměstnancům zprostředkovali v pracovní době kurzy češtiny** (popř. zvážit i povinnost uvolnit v pracovní době), případně jim hradili kurzy češtiny mimo pracovní dobu.
- **Zajistit dostupnost předškolního vzdělávání a dětských skupin** zvláště v regionech, kde je jich dlouhodobě nedostatek.
- **Pokračovat v poskytování bezplatného poradenství** v pracovně právních záležitostech, otázkách uznávání kvalifikací a zajištění péče o děti (zápis dětí do škol apod.) ze strany úřadů práce a neziskových organizací.
- **Posílit** ze strany Inspektorátu práce systematické **kontroly ilegálního a neférového agenturního zaměstnávání** (jen část pracovních agentur) a kontroly směřující k identifikaci práce naplňující znaky prekarizace či porušování zákoníku práce. Kontroly by měly vycházet z dat České správy sociálního zabezpečení a úřadů práce s cílem snažit se odhalit nepoctivé zaměstnavatele podle výše platů/odvodů, nestability úvazku apod.

Pomoc s přesuny do stabilního bydlení

- **Začlenit uprchlíky** (po jisté době pobytu, např. po 2 letech) alespoň **částečně do systému dávek státní sociální podpory** – umožnit jim za stejných podmínek jako mají české domácnosti a cizinci s trvalým pobytem čerpat **příspěvky na bydlení a přídavky na děti.** (Z části dávek jako je např. rodičovský příspěvek mohou být uprchlíci nadále vyloučeni). Nebo alternativně
 - **Zvýšit výši započítatelných nákladů na bydlení pro malé domácnost změnou parametrů.** Zvážit nerozlišovat při navýšování, zda jde o zranitelné osoby, nebo nezranitelné osoby. Část uprchlíků z obou těchto skupin se ocitá ve finančních problémech a obtížně řešitelných situacích. Uznatelné náklady by mohly být 5 + 4 + 3 + 2 + 1 tisíce Kč podle počtu osob v domácnosti (jednotlivec by získával příspěvek 5000 Kč, 2 osoby 9 000 Kč, 5 osob 15 000 Kč). Tento systém, který platil u příspěvku pro solidární domácnosti poskytující samostatné bydlení až do 30. 6., by zásadně pomohl malým domácnostem (typicky samozivitel/ka s 1 či 2 dětmi), zatímco větším domácnostem by téměř žádné změny nepřinesl.
- Z dlouhodobého hlediska **podporovat přesun do komerčních nájmu** u uprchlíků i u zranitelné české populace pomocí asistence se splátkou nájemních kaucí, rekonstrukce obecního bytového fondu, výstavby dostupného bydlení či daňových incentív jako např. sleva na daní z příjmu z pronájmu při ubytování uprchlíků a sociálně zranitelných.

Podpořit začlenění do společnosti a wellbeing uprchlíků

- **Propojit na státní úrovni data o zaměstnání, odvodech, bydlišti a čerpání dávek s daty o účasti dětí ve vzdělávání,** aby bylo možné identifikovat dlouhodobý pobyt uprchlíků mimo ČR a zacílit aktivity na zvýšení účasti dětí ve vzdělávacím systému.
- Integrovat téma duševního zdraví do všech úrovní podpory uprchlíků a **zvýšit dostupnost psychologické péče pro uprchlíky.**
- **Rozšířit nabídku bezplatných volnočasových aktivit** pro dospělé uprchlíky i děti.

Práce

Hlavní zjištění

72 %

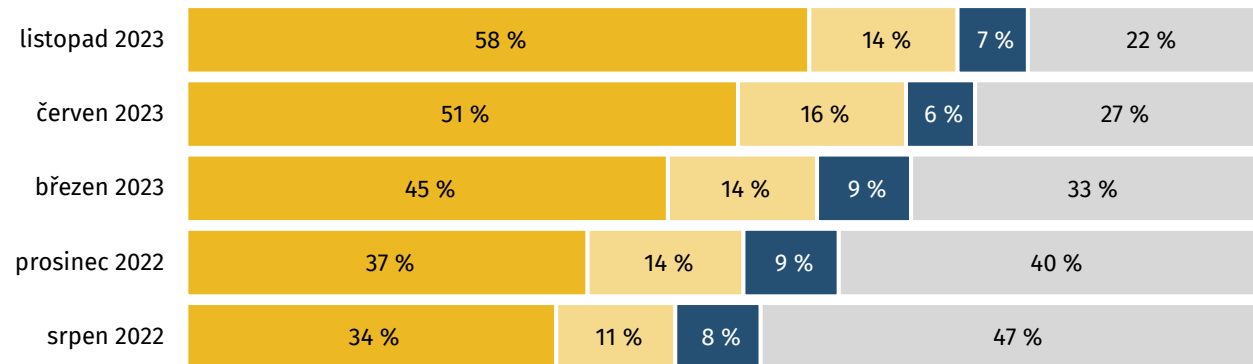
**ekonomicky aktivních uprchlíků pracuje v Česku.
Většina z nich ve špatných podmínkách**

Práce v ČR

7 z 10 ekonomicky aktivních uprchlíků má v Česku práci

Podíl pracujících uprchlíků z ekonomicky aktivní populace:

- Pracují v ČR na plný nebo vysoký úvazek (30+ h týdně)
- Pracují v ČR na částečný úvazek (méně než 30 h)
- Pracují jen na dálku na Ukrajině
- Nepracují

Podíl Ukrajinců zcela bez práce se snižuje, aktuálně je to pětina

V Česku pracuje 75 % mužů a 69 % žen, ženy častěji pracují na dálku na Ukrajině (19 % žen vs. 13 % mužů) a více také využívají částečné úvazky – má je 15 % žen a 10 % mužů. Částečný úvazek je běžnější v Praze (20 % vs 11 % částečných úvazků mimo Prahu).

Práci v ČR mají častěji uprchlíci, kteří zde chtějí zůstat (77 % z nich oproti 61 % uprchlíků, kteří se chtějí spíše vrátit na Ukrajinu), což souvisí pravděpodobně s tím, že jsou zde více integrováni.

48 % uprchlíků nejvíce trpících příjmovou chudobou (s ekvivalizovaným příjmem do 50 % mediánu dle velikosti domácnosti) je v Česku bez práce. 38 % domácností trpících příjmovou chudobou nepobírá HUD.

Bariérou zaměstnanosti je znalost jazyka a nedostupnost předškolního vzdělávání

Práci v Česku má 80 % uprchlíků, kteří se domluví česky oproti 53 %, kteří česky umí minimálně. Mezi lidmi, kteří mají děti ve věku 2–6 let, pracuje v Česku 47 % uprchlíků, přičemž většina z nich pracuje na plný úvazek (převážně ti, kdo mají zajištěnou školku).

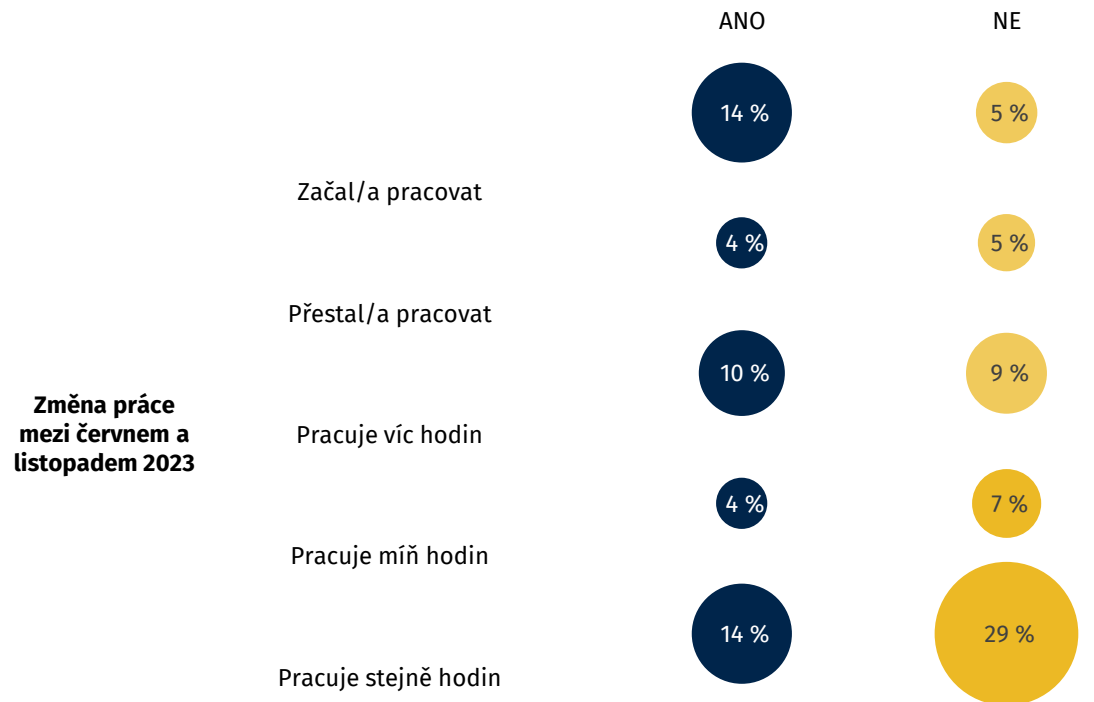
Nedostupnost školek, dětských skupin a dalších služeb péče o děti je jednoznačnou bariérou pro zapojení se do pracovního trhu.

Poznámka: N=1089 (listopad 2023), N=1247 (červen 2023), N=1140 (březen 2023), N=1359 (prosinec 2022), N=1984 (srpen 2022); Pouze ekonomicky aktivní starší 17 let – všichni aktuálně pracující v ČR či na Ukrajině (včetně pracujících: studentů, důchodců, osob na mateřské/rodičovské dovolené; podnikajících) a nezaměstnaní. Znění otázky: „Vykonáváte v současné době placenou práci v Česku?“

Práce v ČR

Proměny pracovní aktivity mezi červnem a listopadem 2023

Příjem HUD v domácnosti v červnu 2023

U 57 % uprchlíků nastala změna

30 % uprchlíků změnilo objem práce, přičemž 19 % pracuje více a 11 % méně.

9 % uprchlíků přestalo v ČR pracovat (část z nich pracuje na dálku na Ukrajině). Ti, kdo přestali pracovat jsou většinou ženy, u zhruba poloviny má příjem z práce alespoň 1 jiný člen domácnosti.

Relativně velká část uprchlíků – 19 % z ekonomicky aktivních – začala mezi červnem a listopadem pracovat.

Kdo začal pracovat

Jde převážně o lidi do 44 let, častěji ženy. Více než polovina má děti (19 % předškolní) – nárůst pracovní aktivity tedy může souviset s umístěním dětí do školy/školky.

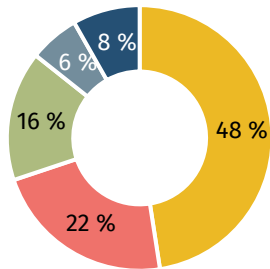
Větší nárůst pracujících je u osob, jejichž domácnost v červnu 2023 pobírala HUD. V současnosti ji již většinou nečerpají. Část z nich mohla být tedy nucena začít pracovat kvůli ztrátě nároku na HUD v souvislosti se změnami v rámci Lex Ukrajina V. Tuto hypotézu podporuje skutečnost, že velká část těch, kdo začali pracovat, je v práci prekarizovaná a pracuje pod svou kvalifikací (viz strana 10 a 13). Začátek práce se tedy jeví spíše jako nutnost, než že by byl způsoben dobrou pracovní nabídkou.

Poznámka: Poznámka: N= 203 (listopad 2023); Domácnost v červnu 2023 pobírala HUD; N=268; Domácnost v červnu 2023 nepobírali HUD. Pro obě skupiny: Pouze ekonomicky aktivní starší 17 let, pracující v ČR, kteří se účastnili měření v červnu 2023 i v listopadu 2023. Ekonomicky aktivní jsou všichni aktuálně pracující v ČR či na Ukrajině (včetně pracujících: studentů, důchodců, osob na mateřské/rodičovské dovolené; podnikajících) a nezaměstnaní. Znění otázky: „Vykonáváte v současné době placenou práci v Česku?“

Oblasti práce v ČR

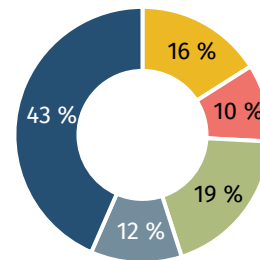
Podíl uprchlíků pracujících výrazně pod svou kvalifikací neklesá

Kde pracovali uprchlíci před válkou na Ukrajině (ti, kteří momentálně pracují v ČR)

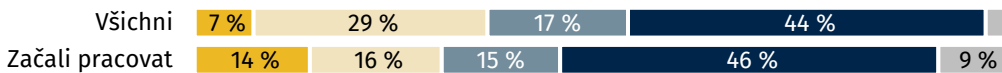
- Specialisté a řídicí pracovníci
- Techničtí/odborní pracovníci, úředníci
- Pracovníci ve službách a prodeji
- Řemeslníci a kvalifikované manuální práce
- Dělníci a nekvalifikovaní/pomocní manuální pracovníci

Kde pracují uprchlíci v ČR nyní

- Práce ve vyšší kvalifikaci
- Práce v podobné kvalifikaci
- Práce v mírně nižší kvalifikaci
- Práce ve výrazně nižší kvalifikaci
- Na UA nepracovali

LISTOPAD 2023

ČERVEN 2023

BŘEZEN 2023

SRPEN 2022

Kvalifikovanost pozic se nemění

Nejvýraznější změnou je za posledních 5 měsíců nárůst podílu uprchlíků pracujících ve službách a prodeji, a to o 5 procentních bodů (p. b.). Podíl ukrajinských pracovníků na ostatních pozicích zůstává obdobný – nejvíce – 43 % pracuje v ČR jako dělníci a nekvalifikovaní manuální pracovníci, na Ukrajině takto pracovalo pouze 8 %.

61 % uprchlíků pracuje pod svou kvalifikací

Z uprchlíků, kteří pracují v ČR, si udrželo původní kvalifikaci 29 % a zvýšilo 7 %. Nicméně 44 % pracuje ve výrazně méně kvalifikovaných pracích než na Ukrajině, stále se tedy nedaří efektivně využít potenciál kvalifikovaných Ukrajinců, přestože konstantně roste pracovní aktivita.

Častěji pracují pod svou kvalifikací lidé starší 40 let, uprchlíci s horší znalostí češtiny a ženy (65 % žen pracuje pod svou kvalifikací, oproti 53 % mužů pracujících pod svou kvalifikací). Více kvalifikované pozice obsazují uprchlíci v Praze a s vysokoškolským vzděláním (i ti ale velmi často pracují pod svou kvalifikací).

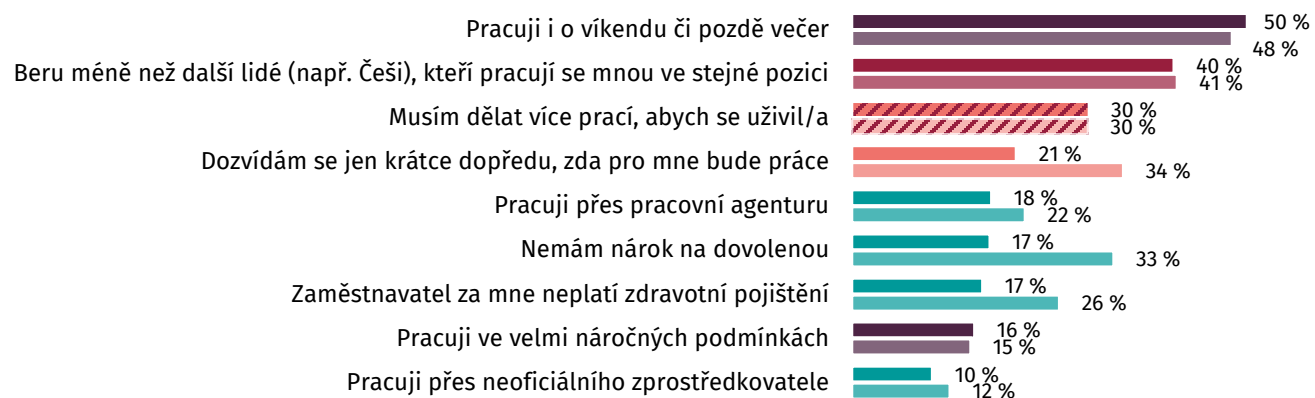
Využíváme klasifikaci zaměstnání [CZ-ISCO](#), v níž jsou v první úrovni konkrétní profese seskupeny do 9 typů zaměstnání lišících se úrovní kvalifikace a povahou práce. Tu jsme zjednodušili na 5 kategorií.

Poznámka: A) N=443; Lidé, kteří měli na Ukrajině před válkou práci, uvedli svou profesi a aktuálně pracují v ČR, B) N=578; Pouze lidé momentálně pracující v ČR z ekonomicky aktivních, kteří uvedli svou profesi a pracovali na Ukrajině před příchodem do ČR. C) N=383; Pracující v ČR, porovnání aktuální práce v ČR a práce na Ukrajině. D) N= 50; Pouze uprchlíci, kteří začali v ČR pracovat a uvedli aktuální profesi i profesi na Ukrajině. Znění otázek: „Jakou práci jste vykonával(a) naposledy před odchodem z Ukrajiny? (Název práce, Co bylo náplní práce)“ & „Jakou práci nyní v Česku převážně vykonáváte? (Název práce, Co je náplní práce)“

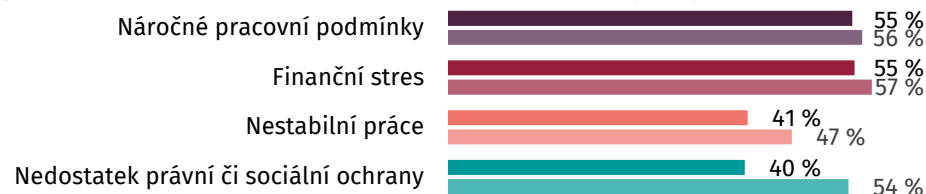
Prekarizace práce u ekonomicky aktivních uprchlíků pracujících v ČR – aktuální stav

Špatné pracovní podmínky jsou pro většinu uprchlíků každodenní realitou

Co platí pro uprchlíky pracující v ČR (barva vyjadřuje dimenze, do kterých položky řadíme – viz graf ve spodní části; 1. řádek je vždy pro všechny uprchlíky, 2. světlejší barvou je pro uprchlíky, kteří začali nově pracovat.

Jaký podíl uprchlíků pracuje v následujících podmínkách: 4 dimenze špatných pracovních podmínek (barva grafu značí, z jakých položek z grafu výše se dimenze skládá). 2. řádek světlejší barvou je pro uprchlíky, kteří začali nově pracovat

Poznámka: N=777 (listopad 2023), pouze ekonomicky aktivní uprchlíci pracující v ČR (včetně pracujících: studentů, důchodců, osob na mateřské/rodičovské dovolené; podnikajících). N=105; Pouze uprchlíci, kteří začali v ČR pracovat. Znění otázky: Které z následujících výroků ohledně práce pro vás platí. Prekarizaci práce definujeme v tomto reportu jako špatné pracovní podmínky, v nichž zaměstnanec nemá dostatek (právních, sociálních a finančních) jistot. Sledujeme 4 její dimenze (viz graf na další straně).

3 z 10 Ukrajinců musí mít více prací

U jednotlivých položek je oproti červnu 2023 největší nárůst u: musím dělat více prací, abych se uživil/a (+7 p. b.), nemám nárok na dovolenou (+4 p. b.), pracuji přes pracovní agenturu (+3 p. b.).

Horší pracovní podmínky deklarují častěji uprchlíci v Praze (nutnost mít více prací 41 % z nich, žádný nárok na dovolenou 28 % nebo neplacení zdravotního pojištění 29 %) a uprchlíci s nižším vzděláním. Uprchlíci, kteří začali nově pracovat, uvádějí výrazně častěji, že nemají nárok na dovolenou (33 % vs. průměr 17 %), nebo, že za ně zaměstnavatel neplatí zdravotní pojištění (26 % vs. 17 % průměr). Za tím se může skrývat práce na dohody (DPP) či práce na černo.

Ženy častěji říkají, že musí mít více prací, aby se uživily (37 % žen oproti 16 % mužů). Nižší mzdu než mají Češi nejčastěji deklaruje nejmladší generace do 30 let. Práci přes neoficiálního prostředníka a pracovní agenturu mají nejčastěji lidé na ubytovnách a dělníci.

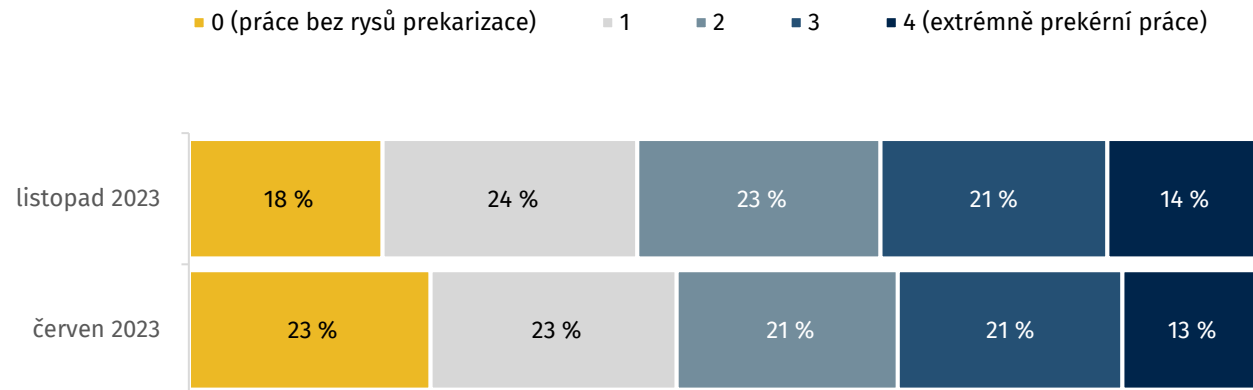
Roste nedostatek právní či sociální ochrany

U sledovaných dimenzí (graf ve spodní části) nejvíce vzrostl oproti červnu podíl uprchlíků, kteří mají v práci nedostatek právní či sociální ochrany (+5 p. b.). Dále vzrostl o 4. p. b. podíl uprchlíků ve finančním stresu. Celkově lze tedy říci, že se pracovní podmínky za posledních 5 měsíců mírně zhoršily.

Prekarizace práce u ekonomicky aktivních uprchlíků pracujících v ČR – vývoj

58 % uprchlíků má značně prekérní práci. Situace se od června mírně zhoršila

Kolik dimenzí prekarizace je naplněno u všech ekonomicky aktivních uprchlíků pracujících v ČR (jednotlivé dimenze jsou popsány na předchozí straně)

Uprchlíci, kteří začali pracovat, mají prekérnější práci

V listopadu platí pro větší podíl uprchlíků než v červnu letošního roku, že pracují ve značně prekérní práci (takto označujeme práce, v nichž jsou naplněny 2 a více dimenzí prekarizace popsané na předchozí straně). Rozdíl jsou 4 p. b.

Částečně je tedy celkové zhoršení mezi červnem a listopadem taženo uprchlíky, kteří začali pracovat.

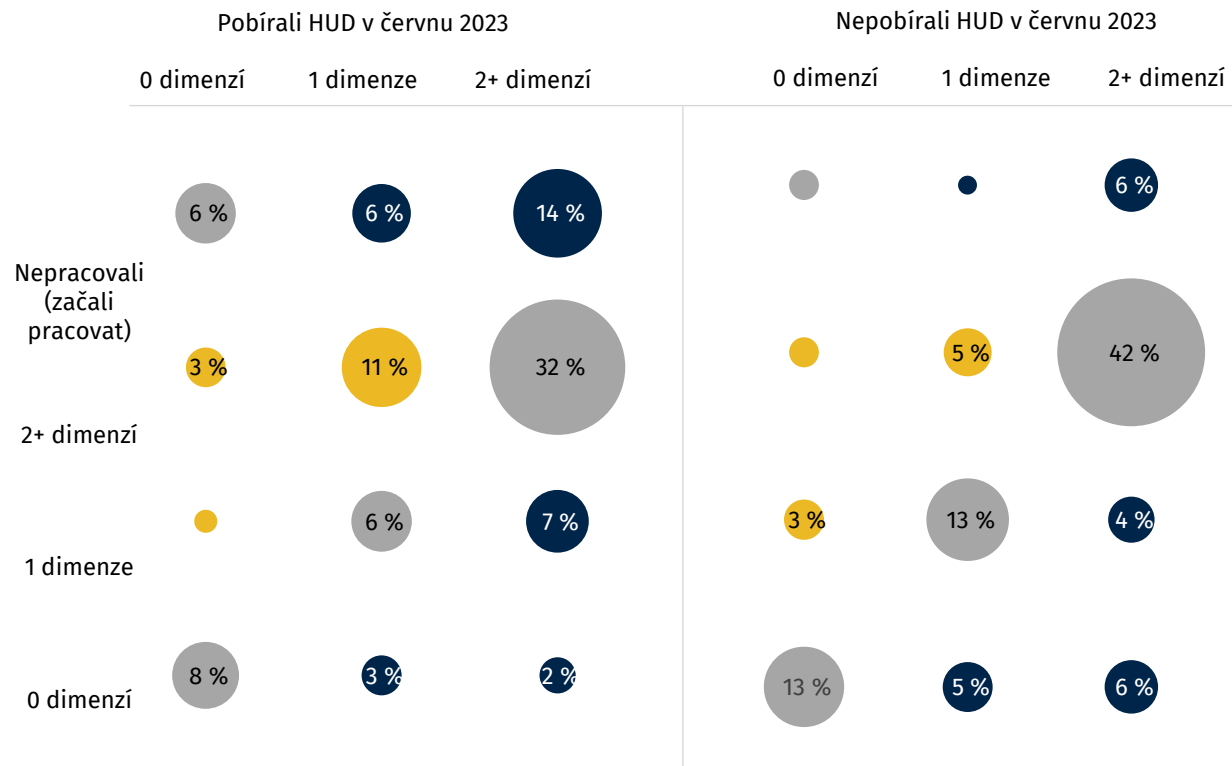
Proměny prekarizace v čase a skupiny nejvíce ohrožené prekarizací zobrazují grafy na dalších stranách.

Poznámka: N=777 (listopad 2023), pouze ekonomicky aktivní uprchlíci pracující v ČR (včetně pracujících: studentů, důchodců, osob na mateřské/rodičovské dovolené; podnikajících). N=105 (červen 2023), pouze uprchlíci, kteří začali v ČR pracovat. Prekarizaci práci definujeme v tomto reportu jako špatné pracovní podmínky, v nichž zaměstnanec nemá dostatek (právních, sociálních a finančních) jistot. Sledujeme 4 její dimenze (náročné pracovní podmínky, finanční stres, nestabilní práce a nedostatek právní a sociální ochrany).

Prekarizace práce u ekonomicky aktivních uprchlíků pracujících v ČR – vývoj

Změna prekarizace mezi červnem a listopadem

AKTUÁLNÍ PREKARIZACE PRÁCE (listopad 2023)

PREKARIZACE
V ČERVNU
2023

Jak číst graf

Levá část grafu představuje uprchlíky, jejichž domácnost pobírala v červnu HUD. Pravá část uprchlíky, jejichž domácnost ji nepobírala. Toto rozdělení jsme zvolili pro průzkum dopadů Lex Ukrajina V.

Žluté bubliny značí oproti červnu zlepšení. Tmavě modré oproti červnu zhoršení (nebo prekérní práci u nově pracujících). Šedé stejný stav nebo žádnou prekarizaci u nově pracujících.

V obou skupinách je více než polovina uprchlíků těžce prekarizovaná

55 % uprchlíků s HUD v červnu a 58 % bez HUD v tomto období má aktuálně práci, která naplňuje 2 a více dimenzí prekarizace (3. sloupec). U skupiny, která pobírala HUD v červnu je více uprchlíků, kteří začali pracovat. Většina z nich má práci s rysy prekarizace, 14 % velmi prekérní práci (modré bubliny v horní části).

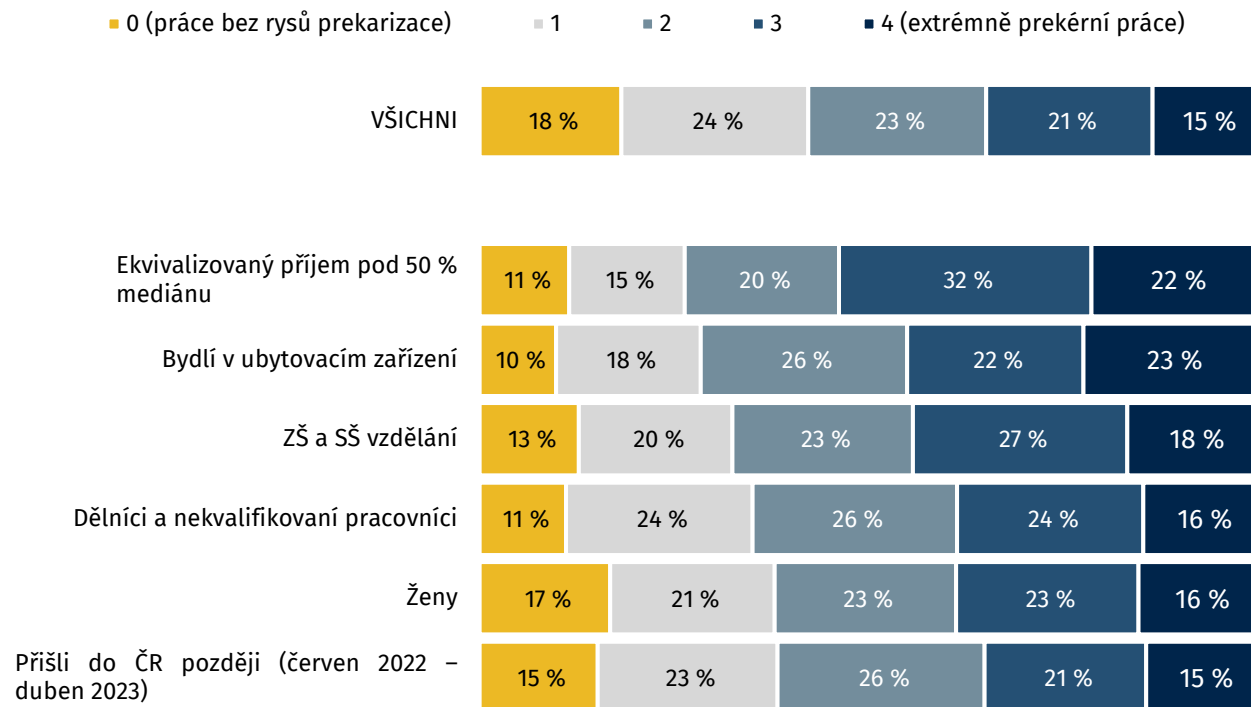
U již dříve pracujících uprchlíků se pracovní podmínky zhoršily pro 12 % (s HUD v červnu) a 15 % (bez HUD v červnu) viz modré bubliny v dolní části a naopak zlepšily pro 15 a 10 % (žluté bubliny).

Z dat tedy vyplývá, že ti, kdo pobírali v červnu HUD a již dříve pracovali, nepřešli častěji do více prekarizované práce typické pro šedou ekonomiku ve snaze si HUD udržet. Ti nově pracující ze skupiny s HUD v červnu 2023 však mají častěji prekérní práci, která může být vykonávána z nouze a nemožnosti najít si v daný moment lepší práci nebo ve snaze si HUD udržet.

Poznámka: N= 218 (listopad 2023); Domácnost v červnu 2023 pobírala HUD; N=288, Domácnost v červnu 2023 nepobírala HUD. Pro obě skupiny: Pouze ekonomicky aktivní starší 17 let, pracující v ČR, kteří se účastnili měření v červnu 2023 a v listopadu 2023. Ekonomicky aktivní jsou všichni aktuálně pracující v ČR či na Ukrajině (včetně pracujících: studentů, důchodců, osob na mateřské/rodičovské dovolené; podnikajících) a nezaměstnaní. Prekarizaci práce definujeme v tomto reportu jako špatné pracovní podmínky, v nichž zaměstnanec nemá dostatek (právních, sociálních a finančních) jistot. Sledujeme 4 její dimenze (náročné pracovní podmínky, finanční stres, nestabilní práce a nedostatek právní a sociální ochrany).

Prekarizace práce u ekonomicky aktivních uprchlíků pracujících v ČR

Skupiny nejohroženější špatnými pracovními podmínkami a prekarizací

Prekerní práci mají častěji uprchlíci na ubytovnách a s nízko kvalifikovanými pracemi

Práci, která splňuje 2 a více sledovaných dimenzí prekarizace (tedy náročné pracovní podmínky, finanční stres, nestabilní práce nebo nedostatek právní či sociální ochrany – viz strana 11) má celkem 74 % uprchlíků trpících těžkou příjmovou chudobou. Příjmová chudoba může být důsledkem práce v těchto podmínkách, zároveň uprchlíci bez finančních prostředků jsou více nuceni přijmout jakoukoliv práci.

Výrazně častěji mají prekerní práci lidé bydlící na ubytovnách – 72 % z nich, a také uprchlíci, jejichž domácnost pobírá HUD (70 % z nich), u části těchto uprchlíků může jít o práci v šedé ekonomice.

Ženy jsou více prekarizované než muži

Ženy mají o něco častěji prekerní práci než muži (63 % vs 50 %), mírnou nevýhodu mají také později přichodící uprchlíci, u nichž více prekerní práce souvisí pravděpodobně s horší znalostí češtiny.

Poznámka: N=777, pouze ekonomicky aktivní uprchlíci pracující v ČR (včetně pracujících: studentů, důchodců, osob na mateřské/rodičovské dovolené; podnikajících). Prekarizaci práce definujeme v tomto reportu jako špatné pracovní podmínky, v nichž zaměstnanec nemá dostatek (právních, sociálních a finančních) jistot. Sledujeme 4 její dimenze (náročné pracovní podmínky, finanční stres, nestabilní práce a nedostatek právní a sociální ochrany).

Bydlení

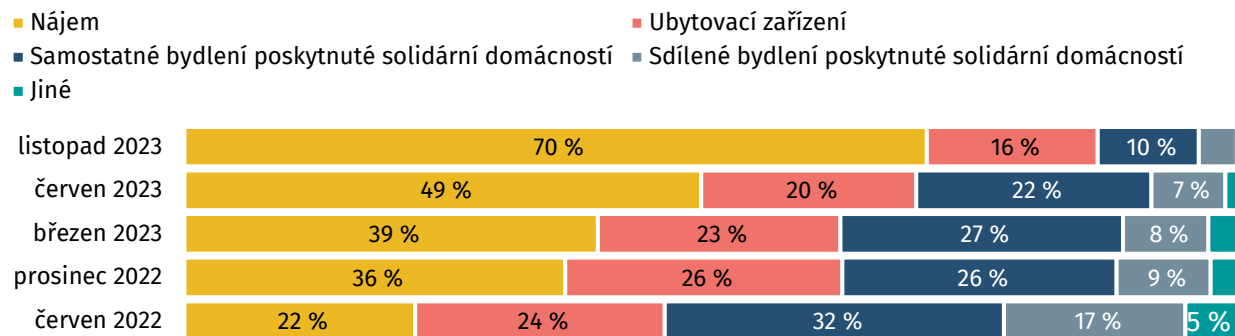
Hlavní zjištění

70 %

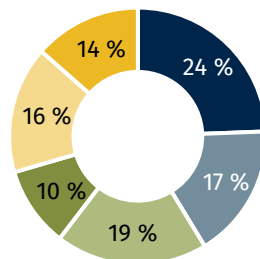
uprchlíků již bydlí v nájemním bydlení

Typy bydlení

7 z 10 uprchlíků už bydlí v nájmu. Často se tam přesunuli ze solidárních domácností

Domácnosti bydlící na ubytovnách vlevo a složení domácností v celé populaci pro srovnání vpravo

Už jen 14 % uprchlíků zůstává v solidárních domácnostech

Tento úbytek souvisí se změnami v Lex Ukrajina V.

Před červnem 2023 solidární domácnosti (SD), které uprchlíky ubytovávají zdarma nebo za malou spoluúčast, čerpaly od státu solidární příspěvek. Ten od července letošního roku není těmto domácnostem vyplácen, uprchlíci si mohou žádat o pokrytí nákladů na bydlení (do výše max 3000 Kč/osoba) v rámci humanitární dávky (ne všichni ale mají na HUD nárok).

Tato změna v kompenzování nákladů SD, způsobila, že část SD se rozhodla, že nebude už dále uprchlíky ubytovávat. Část od nich začala inkasovat za ubytování peníze a pravděpodobně s nimi i uzavřela nájemní smlouvu, jak doporučovalo i MPSV. Proto u uprchlíků ubytovaných v SD vzrostl podíl těch, kdo si toto ubytování plně či částečně platí, bezplatně zde bydlí už jen 24 %. A proto je také těžší udělat jasnou hranici mezi komerčním nájmem a uprchlíky v SD, kteří zde často také platí de facto nájem.

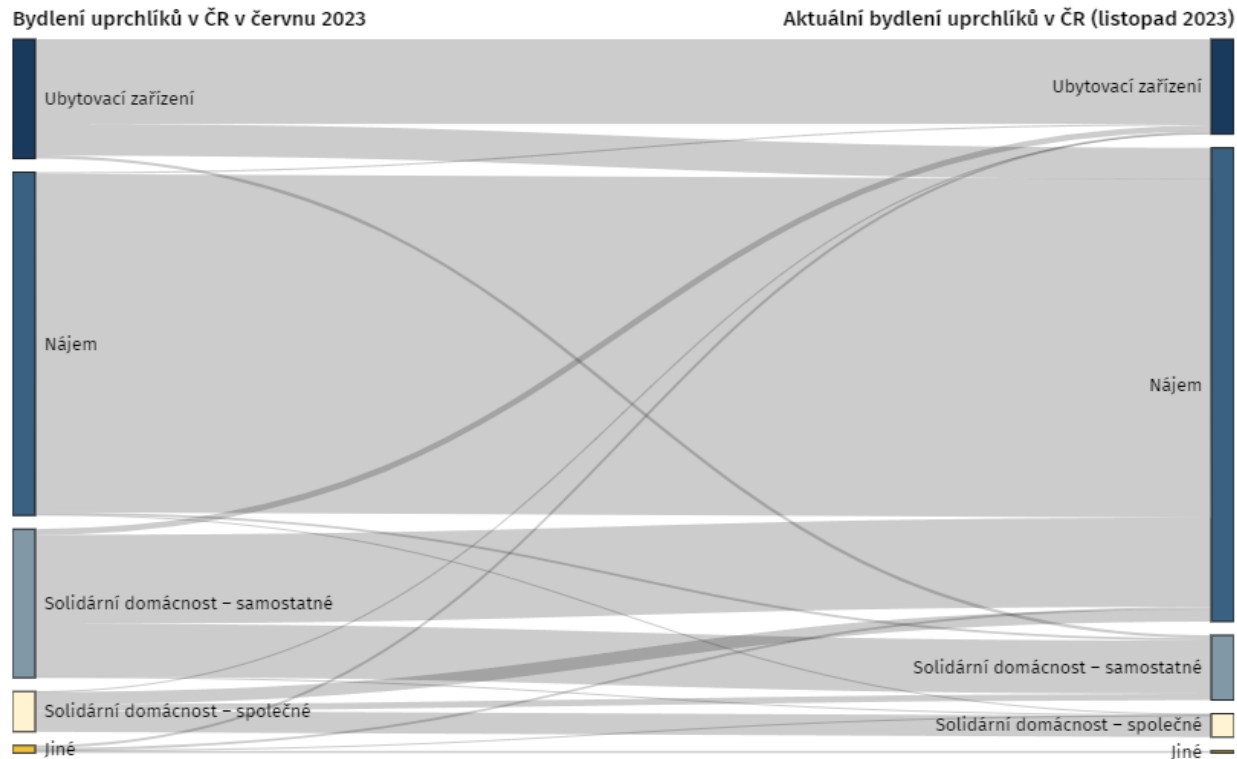
V ubytovacích zařízeních je 16 % uprchlíků

Na ubytovnách jsou ze 40 % ukrajinské domácnosti s dětmi (zatímco v celé populaci je poměr domácností s dětmi a bez dětí opačný – 59 % jsou domácnosti s dětmi). Z pracujících uprchlíků jsou na ubytovnách nejčastěji dělníci a nekvalifikovaní manuální pracovníci.

Poznámka: N=3107 (listopad 2023) N=3789 (červen 2023), N=3991 (březen 2023), N=4859 (prosinec 2022), N=5067 (červen 2022), N=183 domácností v ubytovnách. Znění otázky: „Kde v současné době bydlíte?“

Změny v bydlení u ukrajinských uprchlíků v první polovině roku 2023

Do nájmu se přesunuli uprchlíci ze solidárních domácností i z ubytoven

Do nájmu se více přesouvají finančně lépe zajištěné domácnosti s příjmem z práce

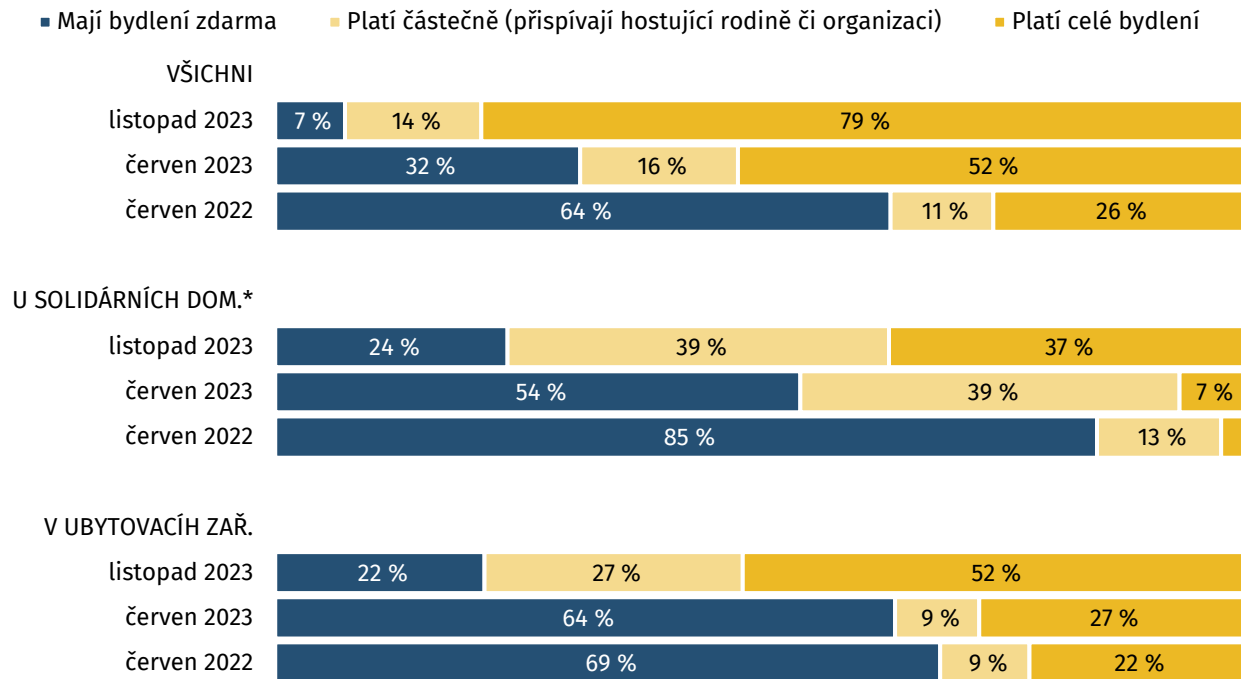
V nájmu bydlí aktuálně 74 % uprchlíků, v jejichž domácnosti má někdo příjem z práce, oproti 58 % uprchlíků v domácnostech bez příjmu z práce, pro které je placení nájmu a častá nutnost složit počáteční kauci finančně méně dostupná. Domácnosti bez příjmu z práce častěji bydlí v ubytovacím zařízení (22 % z nich).

V nájmech bydlí častěji uprchlíci v Praze (77 % z nich, zatímco mimo Prahu je to 68 %). Dále také uprchlíci, kteří chtějí v Česku zůstat (75 % z nich oproti 62 % uprchlíků, kteří se chtějí vrátit na Ukrajinu), což je vzhledem k obvyklé délce nájmních smluv alespoň na rok logické. Tento rozdíl se však od června snížil s tím, jak vzrostl celkový podíl uprchlíků v nájmech.

N=2321 uprchlíků v 871 Graf zahrnuje uprchlíky, kteří se zúčastnili měření v červnu 2023 a v listopadu 2023. Ubytovací zařízení jsou ubytovny, penziony a hotely. Solidární domácnosti jsou z pravidla byty (samostatné) či pokoje (sdílené) poskytnuté Ukrajincům takzvanými solidárními domácnostmi – českými či ukrajinskými domácnostmi, které uprchlíky ubytovávaly zdarma či za drobný příspěvek (a zároveň za to mohly čerpat do konce června státní příspěvek). Interaktivní verze grafu [je k dispozici zde](#).

Uprchlíci s bydlením zdarma

Po platnosti Lex Ukrajina V podíl bezplatně ubytovaných uprchlíků výrazně klesl

Zatímco loni v červnu si celé ubytování platilo jen 26 % uprchlíků, nyní je to 79 %

Pokles bezplatného bydlení souvisí jednak se změnou kompenzování nákladů solidárním domácnostem (zrušením příspěvku státu těmto domácnostem, podrobněji viz info box na předchozí straně) a dále také se změnou možnosti zůstat ve státě zajišťovaném bezplatným ubytováním.

Ve státním humanitárním ubytování zůstává už jen malá část uprchlíků

Uprchlíci v ubytovacím zařízení, kteří mají dle svých slov bydlení poskytnuté bezplatně (pětina z nich), jsou pravděpodobně ubytováni ve státním humanitárním ubytování.

Na bezplatné ubytování mají od července 2023 z uprchlíků, kteří mají dočasnou ochranu déle než 150 dní, nárok už pouze zranitelné osoby – především děti do 18 let, studenti do 26 let, pečující dospělí o dítě do 6 let, senioři. Do června 2023 mohli v tomto bydlení zůstat neomezeně dlouho.

Poznámka: N=3107 (listopad 2023), N=3698 (červen 2023), N=4725 (červen 2022) všichni uprchlíci; N=382 (listopad 2023), N=1128 (červen 2023), N=2306 (červen 2022) – uprchlíci ubytováni u solidárních domácností (v samostatném či sdíleném bydlení). N=281 (listopad 2023), N=855 (červen 2023), N=1366 (červen 2023) – lidé ubytováni na ubytovnách a jiných ubytovacích zařízeních (penzion/hotel). Znění otázky: „Platíte za své současné ubytování?“ *Solidární domácnosti jsou všechny české i ukrajinské domácnosti, které poskytly uprchlíků samostatně, nebo sdílené bydlení.

Příjmy a chudoba

Hlavní zjištění

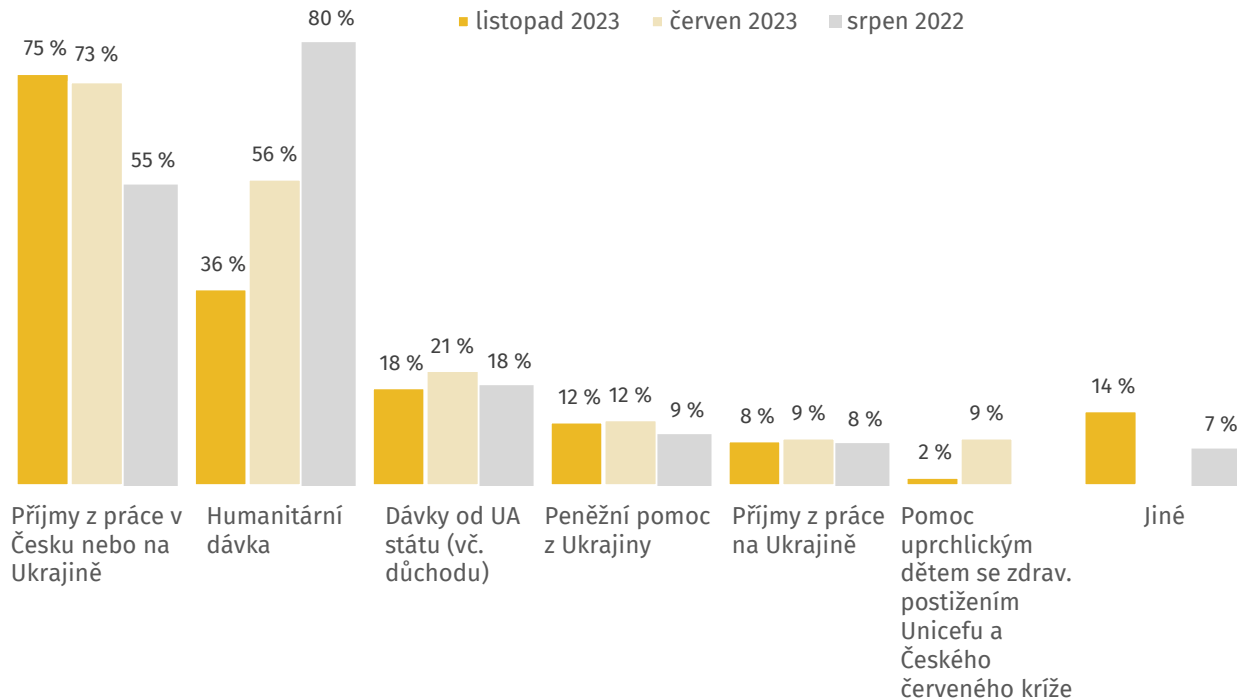
57 %

uprchlíků žije pod hranicí efektivní příjmové chudoby, nejvíce jsou ohrožené rodiny s dětmi a senioři

Zdroje příjmů domácností

Výrazně poklesly dávky od českého státu

Má vaše domácnost v Česku (jakýkoli z jejích členů) následující příjmy?

Třetina domácností čerpá humanitární dávku

Humanitární dávku čerpá aktuálně (alespoň pro jednoho člena domácnosti) 36 % domácností, což je o 20 procentních bodů méně než v červnu, což souvisí se změnou parametrů pro vyplácení HUD v rámci Lex Ukrajina V a nárůstem pracovní aktivity (ze zvyšujícími se příjmy, domácnosti nemají na HUD nárok). Tuto dávku většinou čerpají domácnosti, v nichž nemá žádný člen příjem z práce.

Dávky od ukrajinského státu s peněžní pomocí z Ukrajiny zůstávají stabilní. Příjmy z práce pomalu rostou, ve třech čtvrtinách ze všech domácností alespoň 1 osoba pracuje.

Mimořádnou okamžitou dávku uvedlo jako zdroj příjmů pouze 1 % domácností, což spolu s velkým podílem uprchlíků trpících příjmovou chudobou (viz následující strana) může být signálem, že dávky celkově (HUD / MOP) nejsou nastaveny optimálně.

Nejvýraznější změny od června

Za posledních 5 měsíců poklesl podíl domácností čerpajících finanční pomoc uprchlickým dětem se zdravotním postižením. Celkem 14 % domácností nyní uvedlo, že má také *jiný zdroj příjmů*, což je výrazně více než v minulých vlnách měření. Tento nárůst může souviset s redukcí baterie otázek, vyřazena byla např. možnost peněžní pomoci ze strany Čechů zahrnující podporu neziskových organizací, která ale v minulých vlnách nepřesáhla 2 %.

Poznámka: N=1192 (listopad 2023), N=1425 (červen 2023), N=1325 (březen 2023), N=2351 (srpen 2022) domácností, Znění otázky: „Má vaše domácnost v Česku (jakýkoli z jejích členů) následující příjmy?“. Jiné dávky od českého státu zahrnují mimořádnou okamžitou pomoc. Pokud se zaměříme jen na ekonomicky aktivní populaci mezi hlavními respondenty dotazníku, je podíl pracujících nepatrně vyšší, protože se počítá z jiného základu (viz strana 8).

Příjmová chudoba

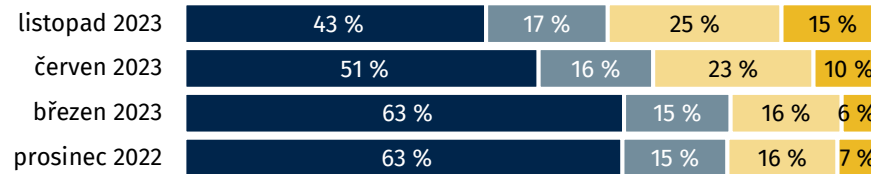
Efektivní příjmová chudoba stagnuje. Je v ní 57 % uprchlíků

První graf: Celkový čistý příjem domácnosti (součet všech příjmů včetně všech dávek a ostatních příjmů)

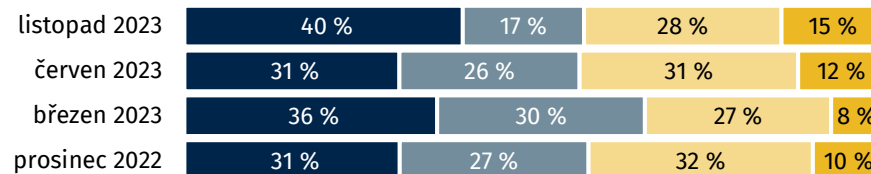
Druhý graf: Celkový čistý příjem domácnosti + hodnota dotovaného bydlení, pokud domácnost bydlí zdarma

- Pod 50 % mediánu ekvivalizovaného příjmu
- 50 až 60 % mediánu ekvivalizovaného příjmu
- 60 až 100 % mediánu ekvivalizovaného příjmu
- 100 a více % mediánu ekvivalizovaného příjmu

CELKOVÝ ČISTÝ PŘÍJEM DOMÁCNOSTI

...SE ZAPOČÍTRANOU HODNOTOU BYDLENÍ ZDARMA

Nárůst příjmů z práce vyrovnal pokles státní podpory

Celková míra příjmové chudoby (příjem do 60 % mediánu ekvivalizovaného příjmu dle velikosti domácnosti) se započítanou hodnotou bydlení zdarma, což je více vypovídající ukazatel chudoby (viz druhý graf) se mezi červnem a listopadem letošního roku **nezměnila**. Trpí jí 57 % uprchlíků. Zároveň narostl podíl uprchlíků s nejnižšími příjmy do 50 % ekv. mediánu. Zatímco státní podpora (viz strany 19 a 22) klesla, uprchlíci měli vyšší příjmy z práce. Části z nich se podařilo se finančně osamostatnit se a jsou nyní v lepší situaci.

Polovina domácností v příjmové chudobě má příjem z práce a 62 % pobírá HUD. Chudobou trpí častěji ti, kdo nepracují, senioři a rodiče samoživitelé, kteří mají omezené možnosti pracovat. Z pracujících pak nejčastěji pracovníci ve službách a prodeji (56 % z nich).

Měření příjmové chudoby vychází z tzv. ekvivalizovaného příjmu = čistý příjem domácnosti přepočtený na počet spotřebních jednotek (1. dospělý = 1 j., 2. dospělý/dítě od 12 let = 0,5 j., mladší dítě = 0,3 j.). Používáme české hranice chudoby podle mediánového příjmu 2021 (**medián čistého měsíčního příjmu 25 100 Kč na s. j.**). Pokud by tedy byly v grafu zobrazeny české domácnosti, 50 % by mělo příjem nad medián a 9–10 % příjem v modrých kategoriích do 60 % mediánu. Hranice chudoby je např. pro domácnost dvou dospělých a jednoho dítěte pod 12 let 31 700 Kč. Zahrnujeme příjmy všech členů domácnosti jak z práce, tak finanční podporu (HUD, jiné dávky v ČR, dávky/příspěvky z Ukrajiny a peněžní a materiální pomoc od neziskových organizací a jednotlivců.

Poznámka: N=2994 (listopad 2023), N=3630 (červen 2023) uprchlíků, jejichž domácnost uvedla příjem, Znění otázky: „Pokud sečtete všechny příjmy vaší domácnosti v Česku (včetně například sociálních dávek nebo materiální pomoci), jaký je její celkový čistý měsíční příjem.“

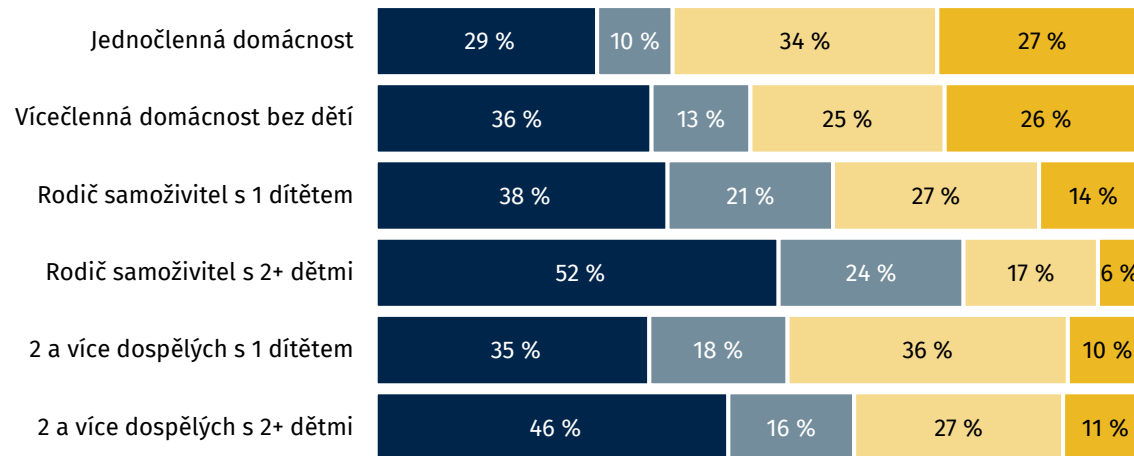
Příjmová chudoba

Efektivní příjmová chudoba zasahuje nejvíce rodiče samoživitele

Celkový čistý příjem domácnosti + hodnota dotovaného bydlení, pokud domácnost bydlí zdarma

- Pod 50 % mediánu ekvivalizovaného příjmu
- 50 až 60 % mediánu ekvivalizovaného příjmu
- 60 až 100 % mediánu ekvivalizovaného příjmu
- 100 a více % mediánu ekvivalizovaného příjmu

Uprchlíci dle typu domácnosti (listopad 2023)

Více než polovina domácností s dětmi trpí příjmovou chudobou

Nejohroženější skupinou z hlediska typu domácnosti jsou rodiče samoživitelé s 2 či více dětmi (příjmovou chudobou i po zohlednění bydlení zdarma trpí tři čtvrtiny z nich). Dále větší domácnosti se 2 a více dospělými a 2 a více dětmi (příjmovou chudobou i po zohlednění bydlení zdarma trpí 62 % z nich).

Při měření příjmové chudoby pouze přes celkový čistý příjem domácnosti (bez hodnoty bydlení zdarma) je podíl domácností v chudobě mírně vyšší (podobně jako je tomu u celé populace, jak je vidět na předchozí straně).

Měření příjmové chudoby vychází z tzv. ekvivalizovaného příjmu = čistý příjem domácnosti přepočtený na počet spotřebních jednotek (1. dospělý = 1 j., 2. dospělý/dítě od 12 let = 0,5 j., mladší dítě = 0,3 j.). Používáme české hranice chudoby podle mediánového příjmu 2021 (medián čistého měsíčního příjmu 25 100 Kč na s. j.). Pokud by tedy byly v grafu zobrazeny české domácnosti, 50 % by mělo příjem nad medián a 9–10 % příjem v modrých kategoriích do 60 % mediánu. Hranice chudoby je např. pro domácnost dvou dospělých a jednoho dítěte pod 12 let 31 700 Kč. Zahrnujeme příjmy všech členů domácnosti jak z práce, tak finanční podporu (HUD, jiné dávky v ČR, dávky/příspěvky z Ukrajiny a peněžní a materiální pomoc od neziskových organizací a jednotlivců).

Poznámka: N=2994 (listopad 2023), N=3630 (červen 2023) uprchlíků, jejichž domácnost uvedla příjem, Znění otázky: „Pokud sečtete všechny příjmy vaší domácnosti v Česku (včetně například sociálních dávek nebo materiální pomoci), jaký je její celkový čistý měsíční příjem.“

Znalost češtiny

Hlavní zjištění

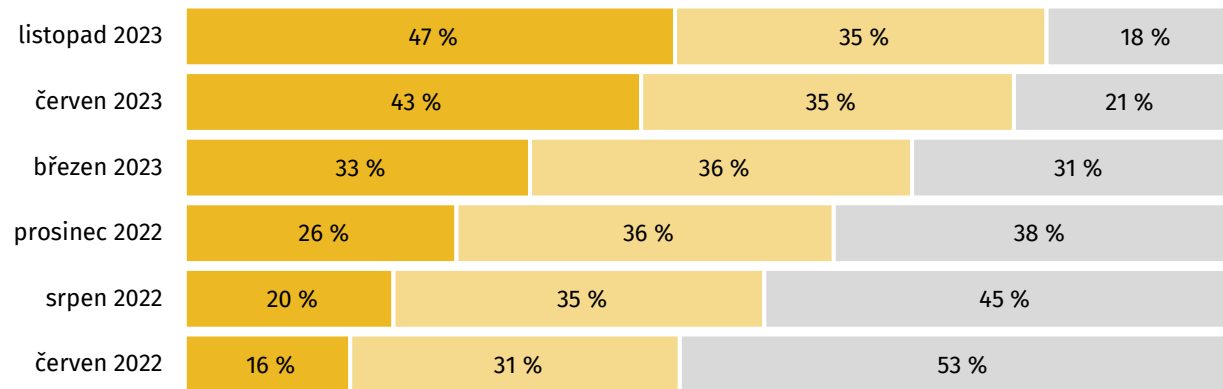
18 %

dospělých uprchlíků má minimální nebo žádnou znalost češtiny

Znalost češtiny

Nárůst znalosti češtiny zpomalil. Aktuálně se domluví 47 % dospělých uprchlíků

- Domluví se v běžných situacích a rozumí textu
- Dá dohromady pár vět a jednodušším rozumí
- Umí některé fráze nebo nic

Podle svých slov dá 82 % uprchlíků dohromady alespoň pár vět a jednodušším rozumí

Nicméně 18 % stále umí jen pár frází nebo ani to ne. Jde častěji o starší lidi (56+), kteří neumí téměř nic ve 23 % případů, a lidí, kteří nepracují v ČR (26 % oproti 13 % Ukrajinců, kteří v ČR pracují).

Ženy se domluví (podle svého hodnocení) lépe než muži, v posledním dotazování uvedlo 22 % mužů a 16 % žen, že stále neumí ani základy češtiny.

Lépe česky se také naučili ti, kteří jsou nakloněni k tomu zůstat v zahraničí než ti, kteří se plánují vrátit na Ukrajinu (velmi limitovanou znalost češtiny deklaruje 34 % uprchlíků, kteří se určitě chtějí vrátit na Ukrajinu a jen 12 % z uprchlíků, kteří chtějí určitě v ČR zůstat.

Poznámka: N= 1202 (listopad 2023), N = 1425 (červen 2023), N=1325 (březen 2023), N=1623 (prosinec 2022), N=2351 (srpen 2022), N=1700 (červen 2022); pouze dospělí – hlavní respondenti za každou domácnost. Znění otázky: „Jaké jsou vaše jazykové znalosti v následujících jazycích? (čeština)“

Znalost češtiny podle příchodu do ČR

U později příchozích uprchlíků se zatím domluví česky pouze třetina

Znalost češtiny	Přijeli v první vlně: únor–květen 2022 (a zůstávají v ČR i nyní)					Přijeli později: červen 2022–duben 2023		
	Červen 2022	Prosinec 2022	Březen 2023	Červen 2023	Listopad 2023	Březen 2023	Červen 2023	Listopad 2023
<i>Stav v měsíci:</i>								
Domluví se v běžných situacích a rozumí textu	16 %	33 %	37 %	48 %	52 %	21 %	30 %	32 %
Dá dohromady pár vět a jednodušším rozumí	33 %	39 %	38 %	35 %	33 %	31 %	37 %	41 %
Umí některá slova a fráze nebo nic	51 %	28 %	25 %	17 %	15 %	48 %	33 %	27 %
Celkem	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Nárůst znalostí češtiny značně zpomalil

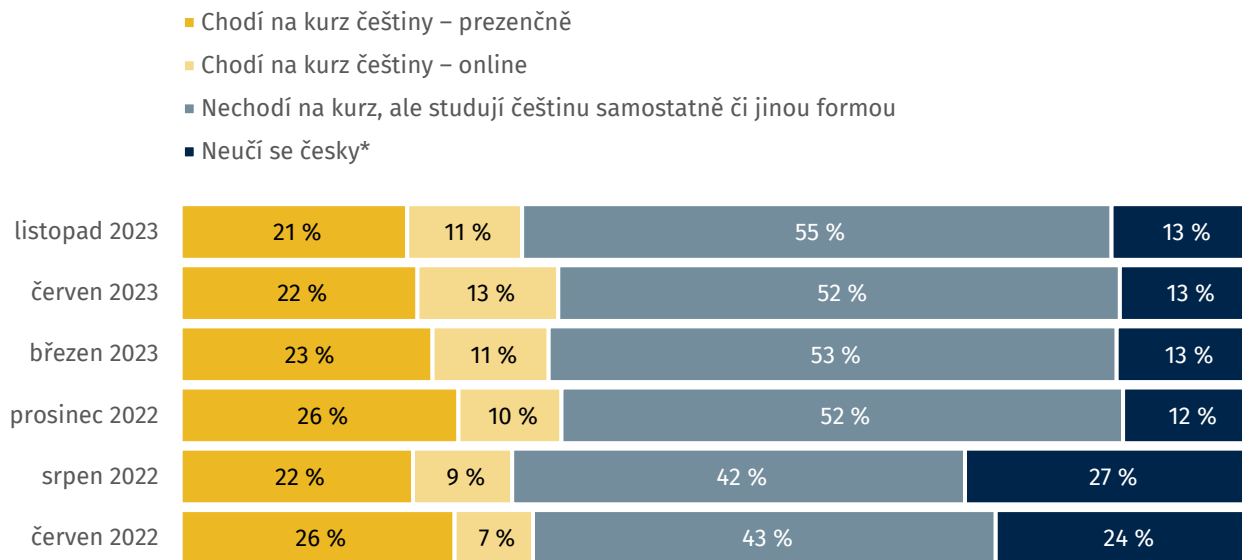
Z minulých měření víme, že během několika měsíců pobytu jsou uprchlíci schopni se v češtině velmi zlepšit. Zatímco v létě 2022 se umělo česky domluvit pouze 16 % uprchlíků, o rok později to byla již polovina.

Mezi červnem a listopadem vidíme zatím nejnižší růst deklarovaných úrovní znalostí češtiny. Zároveň vidíme, že je velký rozdíl v úrovni znalosti češtiny u uprchlíků příchozích v první vlně do května 2022 a těch, kteří přišli později (do dubna 2023), rozdíl mezi těmi, kteří se česky domluví je 20 procentních bodů a i tempo růstu znalosti češtiny je mezi později příchozími pomalejší. To může být způsobeno tím, že později příchozí jsou častěji v méně kvalifikovaných pracích (51 % z nich vykonává práci výrazně pod svou kvalifikací, zatímco u uprchlíků, kteří přišli v první vlně, je to 41 %).

Poznámka: N= 950 (listopad 2023), N = 974 (červen 2023), N=1176 (březen 2023), N=1206 (prosinec 2022), N=928 (srpen 2022), N=501 (červen 2022); Pouze dospělí uprchlíci, kteří v Česku přetrvávají, resp. se účastnili výzkumu v březnu, červnu nebo listopadu 2023 (tedy ne ti, kteří se vrátili na Ukrajinu).

Návštěvnost kurzů češtinu u dospělých

Účast na kurzech češtiny stagnuje. Navštěvuje je zhruba třetina uprchlíků

Většina uprchlíků preferuje samostudium

Většina uprchlíků spoléhá na méně organizované formy studia češtiny, typicky na samostudium.

Kurzů se účastní stabilně třetina uprchlíků. Obdobný zůstává od prosince i podíl uprchlíků, kteří se česky neučí, aktuálně je to 13 %. Polovina z těch, kdo se česky neučí, má jazykovou úroveň A2 až B1 a nemusí cítit aktuální potřebu se v češtině zdokonalovat.

Kurzy nejvíce navštěvuje generace 40 +

Kurzy (ať už prezenční nebo online) častěji navštěvují uprchlíci ve věku 40–64 let. (40 % z nich), dále uprchlíci ve vysoce kvalifikovaných pozicích – specialisté a řídicí pracovníci (48 % z nich), techničtí a odborní pracovníci (39 % z nich).

Pouze 14 % z těch, kdo se učí samostatně, navštěvovalo kurz v minulosti. Z uprchlíků, kteří se aktuálně učí česky na kurzu, se 61 % účastnilo nějakého jazykového kurzu i v minulosti, jde tedy o skupinu, která opakovaně využívá neformální vzdělávání.

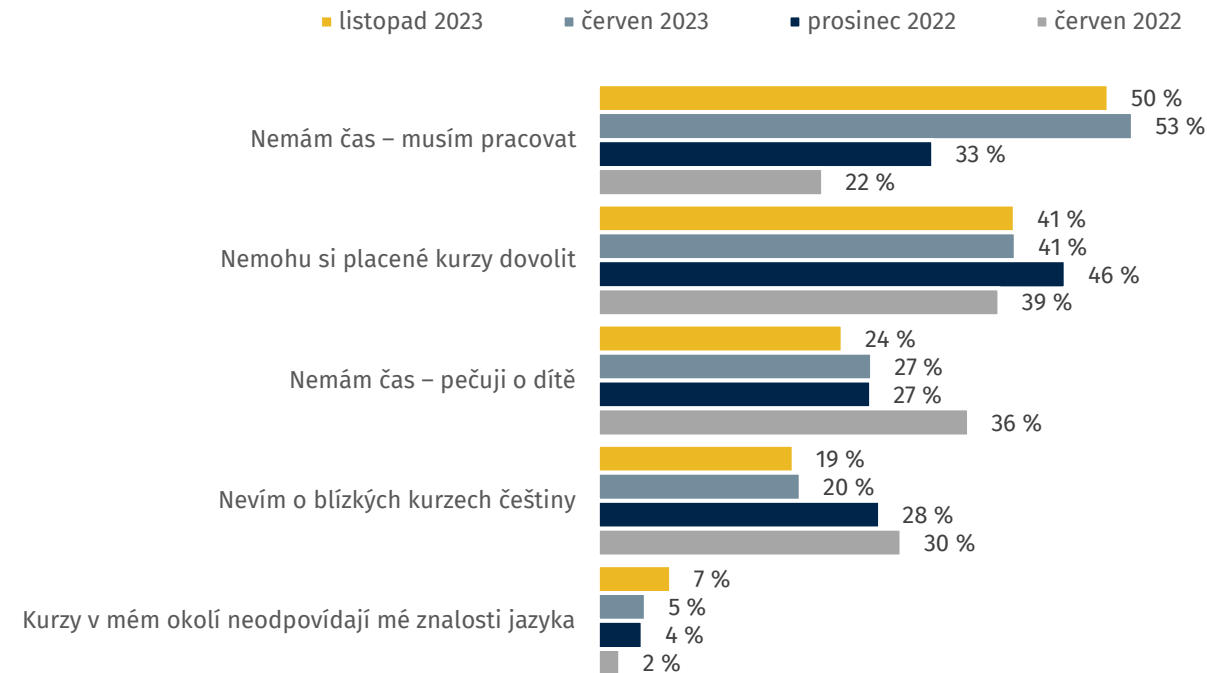
Rozdíly v jazykových dovednostech se příliš neliší podle formy výuky. U účastníků prezenčních kurzů se domluví dobře česky 55 %, u samostatně studujících češtinu je to 50 % (jde o subjektivní hodnocení respondentů).

Poznámka: N=1422 (červen 2023), N=1324 (březen 2023), N=1622 (prosinec 2022), N=2351 (srpen 2022), N=1698 (červen 2022); pouze dospělí – hlavní respondenti za každou domácnost; Znění otázky: „Chodíte na kurzy češtiny?“; *Neučí se česky = NE, zatím se studiu češtiny nevěnuji + NE, nepotřebuji studovat češtinu

Bariéry výuky češtiny

Nejčastějšími bariérami účasti v kurzech zůstávají nedostatek času a finance

Pouze uprchlíci, kteří nenavštěvují kurzy češtiny a chtěli by:

41 % uprchlíků si placené kurzy češtiny nemůže dovolit

Tato bariéra se v čase prakticky nemění. S rostoucí zaměstnaností v posledním roce vzrostl podíl uprchlíků, kteří vnímají jako bariéru nedostatek času – tento důvod uvedla polovina všech uprchlíků.

Častěji si nemohou kurzy dovolit uprchlíci žijící v Praze (50 % z nich), uprchlíci s nižším vzděláním a logicky uprchlíci s nejnižšími příjmy.

Péče o dítě je bariérou pro 29 % žen

Oproti červnu mírně klesl podíl uprchlíků, kteří označují jako bariéru návštěvnosti kurzů češtiny péči o dítě, což souvisí s rostoucí školní docházkou dětí. Pro rodiče předškolních dětí, kteří nemají dítě v mateřské škole, je však tato bariéra stále výrazná. Bariéru péče o dítě uváděly častěji ženy, které jsou většinou primární pečující osobou (29 % žen a 13 % mužů).

Ačkoliv v čase roste informovanost, pětina uprchlíků stále o kurzech v okolí neví (častěji jsou to uprchlíci bydlící v ubytovacím zařízení a mimo Prahu). 7 % uprchlíků většinou s pokročilejší znalostí češtiny, tvrdí, že kurzy v jejich okolí neodpovídají jejich jazykovým znalostem.

Poznámka: N=677 (listopad 2023), N=913 (červen 2023), N=880 (březen 2023), N=1064 (prosinec 2022), N=1111 (červen 2022); Lidé, kteří nenavštěvují kurz češtiny a kteří nedeklarují, že se nepotřebují učit česky. Znění otázky: „Co Vám brání navštěvovat kurzy češtiny?“

Plán návratu na Ukrajinu

Hlavní zjištění

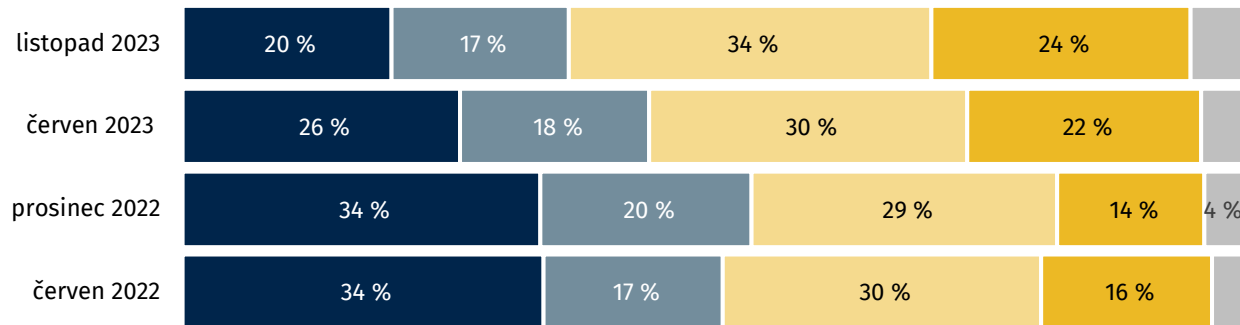
58 %

uprchlíků se kloní k tomu zůstat v Česku. Jejich podíl v čase stoupá

Plán návratu na Ukrajinu

58 % uprchlíků chce v tuto chvíli v následujících 2 letech spíše zůstat v Česku

- Určitě se chtějí vrátit na Ukrajinu
- Spíše se chtějí vrátit na Ukrajinu
- Spíše chtějí zůstat v zahraničí (v Česku nebo i v jiné zemi)
- Určitě chtějí zůstat v zahraničí (v Česku nebo v jiné zemi)
- Neví

V Česku chtějí zůstat mladší a pracující

Zůstat v ČR chtějí spíše mladší uprchlíci (v nejmladší generaci do 29 let chce zůstat v ČR 65 %, zatímco v generaci 50 + je to přibližně 40 % uprchlíků. Dále, ti kdo v Česku pracují (64 % z nich oproti 49 % uprchlíků, kteří ČR nepracují).

Častěji se chtějí vrátit na Ukrajinu uprchlíci s nízkou znalostí češtiny, do rodné země se chce vrátit určitě či spíše 54 % uprchlíků, kteří neumí česky vůbec nebo jen pár slov, oproti 26 % Ukrajinců, kteří se česky domluví. V obou skupinách jde oproti červnu o mírný pokles. Dále se na Ukrajinu chce vrátit 47 % uprchlíků s nejnižšími příjmy domácnosti (zatímco u domácností s vyššími příjmy je to menší část).

Z příjemců humanitární dávky (alespoň 1 člen v domácnosti) se kloní k tomu zůstat v ČR polovina z nich, zatímco mezi těmi, kdo ji nepobírají je to 65 %. Podobně je tomu u placení za bydlení, častěji chtějí zůstat uprchlíci, kteří si ho zcela platí (oproti těm bydlícím zdarma). Obecně jsou tedy tomu zůstat v ČR častěji nakloněni lidé, kterým se lépe finančně daří a kteří zde našli práci.

Z deklarací 37 % uprchlíků, že se chtějí spíše vrátit na Ukrajinu, nelze vyvozovat, že se tito uprchlíci skutečně na Ukrajinu vrátí.

Poznámka: N= 1202 (listopad 2023), N=1425 (červen 2023), N=1623 (prosinec 2022), N=1700 (červen 2022), Znění otázky: „Chcete se v horizontu následujících 2 let vrátit na Ukrajinu?“

Kontakt

Autoři

Kateřina Šafářová

katerina.safarova@paqresearch.cz

Daniel Prokop

daniel.prokop@paqresearch.cz

[/ www.paqresearch.cz](http://www.paqresearch.cz)

